

СИНГУЛАРНА СУКЦЕСИЈА ВО РИМСКОТО И СОВРЕМЕНОТО ПРАВО

UDC: 347.67(37)
Original Research Paper

Апстракт: Интересот за различните аспекти на наследувањето, несомнено потекнува од постојаната актуелност на прашањето за што подобро регулирање на наследно- правните односи, како во теоријата така и во практиката. Овој труд се занимава со едно ретко елаборирано прашање кое се однесува на можноста за определување на сингуларен сукцесор во тестаментот. Во римското право во таа смисла, се работи за институтот легат и фидеикомис (*legatum, fideicommissum*) додека во македнското право за легатот како можна содржина на тестаментот. Оттука, истражувањето ќе ја покаже генезата, но и помната определености видовите на овие институти, соодветно почнувајќи од решенијата во римското право. Притоа, авторите се фокусираат на модалитетите во кои може да се јави сингуларната сукцесија, како и нивните потенцијални недостатоци кои би можеле да претрпат измани *de lege ferenda*.

Клучни зборови: Сингуларна сукцесија, легат, фидеикомис

Вовед

Едно познато начело на римското наследно право кое гласи „*caput et fundamnetumtotiustestamentietheredisinstitutio*“ јасно упатува на заклучокот дека особено старото *iuscivile* строго се држи до правилото, на почетокот на тестаментот да биде сместено токму именувањето на наследник *heredisinstitutio*, сторено во заповедна(импреативна)

* Доцент, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Скопје

форма, исклучиво на латински јазик, што во суштина можело да биде и единствена реченица која го прави тестаментот полноважен¹. Имено, сето она што во тестаментот би било наведено пред именувањето на наследник, се сметало за неважечко².

Gai.2, 229. *Ante heredisinstitutionem inutiliter legatur, scilicet quae testamenta vim ex institutione heredis accipiunt*

Легатот пред именувањето на наследник е неважечки, бидејќи тестаментот добива важност од именувањето на наследник. Ваквата определба која за нужен елемент (со можност да биде и единствен) на римскиот тестамент го смета токму именувањето на наследник, ќе се провлекува низ целата историја на римскиот правен поредок, веројатно како рецидив на најстарото сфаќање за наследувањето, пред се како наследување на позицијата на *pater familias*³ Меѓутоа, преторската интервенција иако не ги дерогирала правилата на старото, строго и формалистичко римско право, сепак извршило извесни промени, кои покрај содржински биле и во насока на постепено отстапување од придржувањето до строгиот формализам. Како последица на тоа, именувањето на наследник во тестамент можело да биде сторено и со

¹ најчесто се употребувале следниве изрази, „Lucius Titius mihi heres esto“ или „Marcus, filius meus, heres esto“

Gaius. II.117. Sollemnis autem institutio haec est: TITIVS HERES ESTO; sed et illa iam comprobata uidetur: TITIVM HEREDEM ESSE IVBEO; at illa non est comprobata: TITIVM HEREDEM ESSE VOLO; sed et illae a plerisque in probatae sunt: TITIVM HEREDEM INSTITVTO, item: HEREDEM FACIO

² Dig.28.5.1 Ulpianus libro primo ad Sabinum pr. Qui testatur ab heredis institutione plerumque debet initium facere testamenti. Licet etiam ab exheredatione, quam nominatim facit: nam divus Traianus rescripsit posse nominatim etiam ante heredis institutionem filium exheredare. 1. Institutum autem heredem eum quoque dicimus, qui scriptus non est, sed solummodo nuncupatus. 2. Mutus et surdus recte heres institui potest. 3. Qui neque legaturus quid est neque quemquam exheredaturus, quinque verbis potest facere testamentum, ut dicat: „Lucius Titius mihi heres esto“: haec autem scriptura pertinet ad eum qui non per scripturam testatur. Qui poterit etiam tribus verbis testari, ut dicat: „Lucius heres esto“: nam et „mihi“ et „Titius“ abundat. 4. Si ex fundo fuisset aliquis solus institutus, valet institutio de tracta fundi mentione. 5. Si autem sic scribat: „Lucius heres“, licet non adiecerit „esto“, credimus plus nuncupatum, minus scriptum: et si ita: „Lucius esto“, tantumdem dicimus: ergo et si ita: „Lucius“ solummodo. Marcellus non insuaviter non putat hodie hoc procedere. Divus autem Pius, cum quidam portiones inter heredes distribuisset ita: „Ille ex parte tota, ille ex tota“ nec adiecerit „heres esto“, rescripsit valere institutionem: quod et Iulianus scripsit. 6. Item divus Pius rescripsit „illa uxor mea esto“ institutionem valere, licet deesset „heres“. 7. Idem Iulianus „illum heredem esse“, non putavit valere, quoniam deest aliquid: sed et ipsa valet sub auditu „iubeo“.

³ Современите права го напуштаат становиштето дека тестаментот нужно мора да содржи именување на наследник.

други зборови или изрази, кои не предизвикуваат сомнеж во вистинската волја на тестваторот, односно од кои јасно може да се определи кого тој го именува за наследник. Подоцна, тестаментот можел да биде составен и на друг јазик покрај на латински⁴. Освен напуштањето на формализмот, за полноважни биле и сите одредби кои можеле да бидат дел на тестаментот, а биле поставени пред именувањето на наследник⁵.

1. Легатот во римското право

Ius civile, покрај определбата за принципот на универзална сукцесија, признавало и извесни форми на *sucessio in singulas res*, односно можност за оставителот, на товар на оставината или наследникот, а во корист на трети лица, да определен пренос на некоја ствар или некое право.

Inst. 2.20.1–2 (*De legatis*): ... *Legatum itaque est donatio quaedam a defunctore relicta. Sed olim quidam erant legatorum genera quattuor: per vindicationem, per damnationem, sinendi modo, per praeceptionem: et certa quaedam verba cuique generi legatorum adsignata erant, per quae singula genera legatorum significabantur. Sed ex constitutionibus divorum principum sollemnitas huiusmodi*

Најстарата форма на сингуларна сукцесија е легатот, *legatum*, дефиниран како формална изјава на волја на тестваторот, *verbis imperativus*⁶, со која тој го обврзува именуваниот наследник во тестамент во корист на трето лице да пренесе некое право или да му даде некоја ствар. Ваквото сторување требало да се обезбеди токму од наследството кое тој го добивал. Оттука, јасно произлегува дека се работи за сингуларна сукцесија. Легатарот имал право да ја добие исклучиво определената ствар и при тоа не одговарал за обврските на оставината, ниту имал

⁴ Ваквите промени се врзуваат за Константин и Теодосиј II односно средината на IV и V век. Види I. 2, 20, 34

⁵ Полноважни биле дури и кога именувањето на наследник било ништовно или не можело да се реализира

⁶ Gaius (II.226). *Post mortem quoque heredis inutiliter legatur, id est hoc modo: CVM HERES MEVS MORTVVS ERIT, DO LEGO, aut DATO. ita autem recte legatur: CVM HERES MEVS MORIETVR, quia non post mortem heredis relinquitur, sed ultimo vitae eius tempore. rursum ita non potest legari: PRIDIE QVAM HERES MEVS MORIETVR; quod non pretiosaratione receptum uidetur.*

Во однос на зборовите кои се употребувале за искажување на волјата на тестваторот при легирањето, неспорен е фактот дека дури за време на Јустинијан се отстапило од обрската тоа да се прави со точно утврдени зборови (истото важи и за фидеикомисот) Види: Joshua C. Tate. *Codification of late Roman inheritance law: fideicommissa and the Theodosian Code*. The Legal History Review 76 (Martinus Nijhoff Publishers, 2008) 242

можност своето право да го оставри пред да се намират доверителите на оставината. Покрај називот легат, со кој се означувало дека некому му е дадена обврска нешто да стори или преземе, подоцна се користеле и изразот хонорат, *honoratus*, со значење награден, почестен, наспороти онерат, *oneratus*, кој го означувал наследникот кој требало да ја исполни обврската од легатот како должен, односно оптоварен.

Посебно внимание на овој вид на сингуларана сукцесија обрнуваме заради фактот што определувањето на легат било можно исклучиво кај тестаменталното наследување. Имено, легатаот бил полноважен само тогаш кога бил содржан во полноважен тестамент, а подоцна и во кодицил кој бил потврден со тестамент. Тоа значи дека покрај *heredis institutio*, во случајот на легат требало да бидат исполнети условите во врска со активната и пасивната тестаментифакција. Легатарот требало да има *testamenti factio passiva* во однос на тестаторот (освен во некои исклучителни случаи). Што се однесува не предметот на легатот, тој можел да биде различен. Можело да се работи за сопственичко или друго стварно право на некоја ствар (избор помеѓу неколку ствари од оставината или идеален дел од неа), за облигационо право (побарување, отпис на долг), манумиси на робови и сл. Во зависност од предметот, формата и претпоставките, римското право разликувало четири видови легат.

Legatum per vindicationem имал за последица непосредно засновање на сопственост или друго стварно право на легатарот на стварата која била определена во легатот. Тос значи дека неговото стварно право настапувало *ipso iure* во моментот на стекнувањето на наследството, без потерба за посебен пренос на сопственоста од наследникот на легатарот. Можноста на легатарот да користи петиторна сопственичка тужба против наследникот, *rei vindicatio*, упатува на два заклучоци. Предмет на овој легат можеле да бидат само стварикои биле во квинитска сопственост и називот на овој вид легат потекнува токму од можноста правото да се заштити со реивиндикациона тужба. Формата предвидена за ваков легат била *do, lego*. Gai. 2, 193. *Per vindicationem hoc modo legamus: "Titio" verbi gratia "hominem Stichum do lego"...* 194. *Ideo autem per vindicationem legatum appellatur, quia post aditam hereditatem statim ex iure Quiritium re legatarii fit*

Легат *per vindicationem* правиме вака : на "Titio", на пример, "му го давам и легирам робот Stichus". *Legatum per vindicationem* се вика, затоа што веднаш после стекнувањето на наследството, легатарот ја стекнува ставрта според квинитското право.

Legatum per damnationem, за разлика од виндикациониот, имал дејство на облигација. Притоа легатарот станувал доверител

а наследникот должник. Предмет на ваквиот легат можела да биде не само ставр која припаѓала на оставината и наследникот, туку и на трето лице. Обврската на наследникот била да ја набави таа ствар или да плати нејзина противвредност. Правата што произлегувале за легатарот од овој квазиконтракт, тој можел да ги заштити со *actio in personam*, во случајов *actio ex testamento*. Заради ваквото дејство, на ваков начин често се легирал и идеален дел од наследството (како сингуларана сукцесија). Формата била *heresdamnasesto dare*.

Gai. 2, 201. *Per damnationem hoc modo legamus: "heresmeius Stichumsevummeum dare damnasesto"*.

Legatum per damnationem правиме вака” мојот наследник нека биде обврзан да го даде робот Stichus”

Legatum sinendi modo, исто така имал облигационо дејство, со таа разлика што обврската се сведувала на *pati*, трпење, а не на *dare* или *facere*. За тоа зборува и предвидената форма *here meus damnasestosinere*. Заради вакавата одредба наследникот морал да трпи легатарот да го добие определеното со легат, но само од оставителот или од наследникот⁷.

*Legarum per praeceptionem*⁸, бил спорен околу прашањето кому бил дозволен. дали бил резервиран исклучиво за еден од соснаследниците кој по пат на *praecipio* можел да ги земе легираните ствари пред почетокот на делбата на наследството, или како легатар можело да се јави и лице кое го нема својството на соснаследник (во ваков случај би бил виндикационен легат).

Ваквите сличности помеѓу различните видови, подоцна реално ги свеле на два. Едниот со стварно-правно дејство *legatum per vindicationem* другиот со облигационо-правно дејство *legatum per damnationem*. Покрај тоа, со SC Neronianum од I век, била дозволена и конверзија на неважечките легати, а дефинитивното ослободување од формализмот во Јустинијановото законодавство, легатот ќе го сведе на единствена форма, па според ставрното или облигационото дејство правата на легатарите биле заштитени со *actiones in rem* или *actiones in personam* соодветно.

Покрај различните видови легати, внимание заслужува и прашањето на маоментот и начинот на неговото стекнување. Имено, за разлика од пропишаните начинаи за прифаќање на наследството на универзалните

⁷ Gaius.II.209.Sinendi modo italegamus: HERES MEVS DAMNAS ESTO SINERE LVCIVM TITIVM HOMINEM STICHVM SVMERE SIBIQVE HABERE.

⁸ Gaius. II.216. Per praeceptionem hoc modo legamus: LVCIVS TITIVS HOMINEM STICHVM PRAECIPITO. 217.Sednostriquidempraeceptoresnullialiiieo modo legari posse putant nisi ei, qui aliqua ex parteheresscriptusesset. praecipereenimessepraecipuumsumere; quod tantum in eius persona procedit, qui aliqua ex parteheresinstitutusest, quod is extra portionemhereditatispraecipuumlegatumhabiturus sit.

сукцесори, воедначен став околу легатарите не постоел во римското право. Со оглед на различните форми, моментот на стекнување на легатот можел да биде или во моментот на делацијата (или моментот на отворање на тестаментот) *dies cedens* или во моментот на прифаќање на наследството *dies veniens*⁹.

Во случаевите на своеволно окупирање на стварите од легатот, наследниците можеле да кристат *interdictum quod legatorum*.

Историски условено со слеебењето на семејните врски, легирањето станало особено популарен начин за распределба на оставината за тестаторите. Заради тредндот на што посзатапеното користење на легатот и тоа за определување на легати за поголемиот дел од оставината. Конечниот исход на тестаменталното располагање во ваквите случаи честопати било доведувано во прашање, бидејќи за именуваните наследници останувале само обврските. Со одбивањето на прифат на наследството, тестаментот станувал без дејство и се пристапувало кон интестатско наследување.

Во наскока на зачувувањето на концептот на тестаментот, римското право, по пат на законски интервенции во неколку наврати извршило извесни ограничувања кои се однесувале на легатите. Така *Lex Furiateamentaria* ја ограничил висината на легатот на 1000 аси (освен за коганти до шести степен)¹⁰, но законот бил без реален ефект, бидејќи оставината можеле да биде легирана со легати помали од овој цензус. Таков исход имал и *Lex Voconia* кој забранувал легатар да прими повеќе од она што го добивал наследникот.

Очекуваниот ефект го постигнал *Lex Falcidia*¹¹, воведувајќи ја *quartafalcidia*, односно четвртина од оставината резервирана за наследникот (ако биле повеќе наследници, најмалку четвртина од делот кој би им припаднал). Покрај тоа, ако легатите надмимувале три четвртини од вредноста на оставината, тие биле сразмерно намалувани во корист на наследниковата загаранатирана четвртина.

Gai. 2, 227. *Lata est itaque lex Falcidia, qua cautum est, ne plus eilegare liceat quam duodrantem, itaque necesse est, ut heres quartam partem*

⁹ Легатот можел да биде и суспензивно условен. Неговото стекнување зависело од моментот на исполнување на суспензивниот услов. Во случаите на условени или орочени легати постоела обврска за полагање на *cautio legatorum servandorum*, како обезбедување за легатарот дека легатот ќе биде извршен. Ако не била положена ваква кауција, легатарот можел да добие *missio in possessionem* (владение на оставината) а подоцна и *missio in bono* својство на извршна исправа. За истата цел пак, Јустинијан предвидел законска хипотека на стварите од оставината.

¹⁰ Во спротивно, се плаќал четирикратен износ на вишокот на наследникот

¹¹ Овој закон осигурувал *heredis institutio*

hereditatishabeat.

Затоа е донесен *Lex Falcidia*, со кој е одредено дека неможе да се легира повеќе од три четвртини, па затоа нужно е наследникот да добие четвртина од наследството¹².

Ваквите прописи на почеток биле императивни. Јустинијан дозволил можност тестаторот изрично да го делегира ваквиот закон, а наследникот можел да бара *quartafalciadia* само ако ја искористил можноста да направи *beneficiuminventarii*.

2. *Fideicommissum* (фидеикомис)

Покрај легатот, како основ за сингуларна сукцесија се јавувал и фидеикомисот. Се работи за неформална молба, или препорака која оставителот можел да ја упати на наследникот, легатарот или на фидеикомисарот (*fideicommissarius*), во корист на трето лице, фидуцијар (*fiduciarius*), да даде или стори нешто, на товар на оставината.

UE. 25, 1. *Fideicommissum est, quod non civilibus verbis, sed praecativerelinquitur nec ex rigore iuris civilis proficiscitur, sed ex voluntate datur relinquentis.*

Фидеикомис е она што ни се остава не со цивилноправни зборови нити ни припаѓа по строгото цивилно право, туку се дава по волјата на оставителот.

Називот на овој институт, кој потекнува од термините *fides*¹³ и *commitere*¹⁴, ја означува неговата зависност од наследниковата совесност и чесност, од која единствено зависело почитувањето на ваквата молба на оставителот. Значи на почетокот, фидеикомисот не бил санкциониран. Правната заштита ја добил дури за време на Август, кога можел да биде реализиран со помош на конзул. Подоцна, за таа намена бил задолжен посебен орган *praetorfideicommissarius*, во постапка *extraordinem*.

Вакавата позиционираност на фидеикомисот упатува на заклучокот дека на почетокот тој битно се разликувал од легатот. Покрај тоа, разликите се состоеле и во уште неколку карактеристики.

¹² Покрај ваквата примена, *lex Falcidia* односно *quarta Falcidia*, почнувајќи од Септимиј Север, можеле да ја користат наследниците во случај на *donatio mortis causa*. C. 6, 50, 5. Si mortis causa immodicas donationes in sororem tuam matrem contulisse probare potes, legis Falcidia a ratione secundum constitutionem divi Severi avime uti potes.

Ако можеш да докажеш дека твојата мајка извршила несразмерни дарувања за случај на смрт спрема твојата сестра, можеш да се послужиш со одредбите на *lex Falcidia* спрема конституцијата на божестваниот Север, мојот дедо

¹³ Совесност, чесност

¹⁴ Да се отстапи, да се довери, да се даде

Најпрво, фидеикомисот можел да се јави и кај интестатското наследување, покрај кај тестаменталното, иако формално-правно требало да постои активна тестаментифакција кај оставителот. Тоа значи дека правовалидниот фидеикомис не бил врзан за правовалидниот тестамент нужно, бидејќи тој можел да биде упатен и на интестатските наследници, но и на легатарите или на другите фидеикомисари. Најчесто тој бил одредуван во кодицил, но тоа можело да биде сторено и усно како и во обично писмо¹⁵. Притоа, не било потребно да се почитуваат правилата околу употребата на точна формула, нити исклучивата употреба на латинскиот јазик¹⁶.

Што се однесува до предметот на фидеикомисот, во извесна смисла се разликувал од оној на легатот. Имено, овде не можела да се одредува содржина со стварно-правно дејство, туку само од облигациона природа¹⁷.

Gai.2,250. *Cumigiturscripserimus: "Titiusheresesto", possumusadicere: "rogote, L. Titi, petoque a te, ut cum primum possishereditatemmeamadire, C Seioreddasrestituas"*

Кога ќе напишеме: "Titiusнека биде наследник", можеме да додадеме " те молам L. Titiusи барам од тебе што побрзо да го прифатиш наследството и да го предадеш на C. Seio"

Сепак, вакавата широка поставеност на фидеикомисот во однос на некави ограничувања започнала да се менува тогаш кога тој добил правна заштита. Најпрво, фидеикомисот не можел да им се остави на одредени категории на лица како *peregrini, incapaces, personae incertae*¹⁸, за подоцна да се воведат истите ограничувања како и за легатите. Така *SCPegasianum*, предвидел дека *LexFalcidia* ќе се применува и на фидеикомисите, во однос на обврската на оставителот да обезбеди чиста четвртина од оставината за наследникот (наречена *quartaPegasiana*).

Ваквото зголемување на формалностите и бројот на правилата кои го следеле фидеикомисот, напоредно со намалувањето кај легатот, довеле до суштинско приближување на двата институти¹⁹. Така, иако формално сеуште постоеле обата назива, Јустинијановото законодавство потполно

¹⁵ Ваквата слобода за составување значела и можност за исто такво неформално отповикување на фидеикомисот, секогаш кога оставителот ќе го посакал тоа.

¹⁶ Бидејќи бил во облик на неформална молба, можел да биде одреден како *rogo, mando, scribo, ut, peto* итн.

¹⁷ Така предмет можела да биде обврската за давање на некоја ствар, отпишување на долг, ослободување на роб, па дури и универзален фидеикомис кој предвидувал пренос на целата оставина.

¹⁸ Во вакви случаи определениот фидеикомис припаѓал на фискусот.

¹⁹ Покрај тоа укинатата била и разликата меѓу формуларната и екстраординараната постапка, па туженеите барања се решавале во когнициска постапка

ги изедначува²⁰. Во случај на судир на правилата, се применувало поповолното (она што важело за фидеикомис).

За стекнувањето на фидеикомисот важеле правилата за *diescedens* и *diesveniens*²¹, додека обата случаи се третираше како квазиконтракти, за чија заштита била резервирана тужба *extestamento*. Правото на легат или фидеикомис можело да се обезбеди со законска хипотека на оставината.

Во изворите на римското право можат да се најдат податоци за два посебни вида: универзален и семеен фидеикомис.

Fideicommissum hereditatis, определувал обврска за *fiduciarius*, наследникот, на *fideicommissarius* да му предаде дел или целото наследство. Ваквото индиректно определување на наследникот, не можело да се смета за универзална сукцесија, бидејќи наследик станувал фидуцијарот, кој бил должен да ги пренесе поединечните права и предмети на фидеикомисарот кога би бил присилен во екстраординарна постапка.

Сепак, на фидуцијарот сеуште му припаѓале непреносливите права (тужбите кои можел да ги користи оставителот за да ги реализира своите побарувања). Најчесто, давајќи му гаранција за долговите на оставината, фидеикомисарот посредно го терал фидуцијарот да ги реализира.

Ваквата позиција се чинела исклучително неповолна за наследникот, кој честопати користејќи го своето право, не ја прифаќал оставината, а со тоа останувал нереализиран и фидеикомисот. Заради тоа, на почетокот, било дозволено фидеикомисарот да може да ги користи наследниковите тужби како *actiones utiles*, а подоцна со одредбите на *SC Trebellianum*, било определено дека тие преоѓаат на фидеикомисарот *ipso iure*. На крајот, со веќе споменатиот *SC Pegasianum*, на наследникот му била обезбедувана четвртината од оставината, ако доброволно го предаде останатиот дел на фидеикомисарот.

Со овие две интервенции биле постигнати двете основни цели: исполнување на волјата на оставителот изразена во фидеикомис за непосреден пренос на што повеќе права и обврски на фидеикомисарот, но и поттикнување на наследикот да го прифати наследството.

Заради ваквата ситуација односот фидуцијар-фидеикомисар бил само формален. Во суштина вистински универзален наследник бил фидеикомисарот, а наследникот фидуцијар само посредник (*loco heredis*)

Втората посебна форма на фидеикомис, семеен фидеикомис

²⁰ per omnia exaequata sunt legata fideicommissis

²¹ Види во излагањето за легат

или *fideicommissum familiaerelictum* бил резултат на настојбата да се обезбеди сочувување на семејниот имот во рамки на семејството. Имено, аналогијата со можноста за поставување на супститит при именувањето на наследници, ја отворило можноста овој институт да се применува и кај определувањето на фидеикомис. Така, оставителот можел да определи по пат на вулгарна супституција, замена за првиот фидеикомисар, доколку тој не успеал да го стекне, но и уште повеќе, оставителот можел да определи супститут и покрај реализираниот фидеикомис, кој определувал пренос на втор, трет итн фидеикомисар после истекот на определен рок или исполнување на некој услов (*substitutiofideicommissaria*). Во оваа прилика треба да се забележи дека семејниот фидеикомис за Римјаните бил применилив пред се за располагањата со недвижностите во урбаните средини, што упатува на фактот дека на сопственоста врз тие ствари им се придавало посебно значење²²

Определувајќи на вакаов начин последователни замени и при тоа забранувајќи ја можноста за располагање со фидеикомисот или осуетување на правото на следниот фидеикомисар, најчесто биле создавани семејните фидеикомиси. Како фидеикомисари и супститути се јавувале членови на исто семејство, со што било обезбедувано целокупниот имот да остане во рамки на семејството²³.

1. Сингуларната сукцесија како дел од содржината на тестаментот во македонското право

Важечкиот ЗН ја споменува сингуларната сукцесија во чл.98 како можност во тестаментот да се определуваат еден или повеќе легати, но целосната поставеност на легирањето е содржана во членовите 103-113.

²² Детално види: J Hillner. *Domus, Family, and Inheritance: The Senatorial Family House in Late Antique Rome*. *The Journal of Roman Studies*, Vol. 93 (Society for the Promotion of Roman Studies, 2003) 134

²³ За *orbi, caelibes personae incertae* важеле посебни правила и во врска со фидеикомисот. *Gai. II. 286. Caelibes quoque, qui per legem Iuliam hereditates legatae capere prohibentur, olim fideicommissa uidebantur capere posse. 286a. Item orbi, qui per legem Papiam ob id, quod liberos non habent, dimidias partes hereditatum legatorumque per dunt, olim solida fideicommissa uidebantur capere posse. sed postea senatus consulto Pegasiano proinde fideicommissa quoque ac legata hereditatesque capere posse prohibiti sunt; eaque translata sunt ad eos, qui in eotestamento liberos habent, aut sinulli liberos habebunt, ad populum, sicuti iuris est in legatis et in hereditatibus, quae eadem aut simili ex causa caduca fiunt. 287. Item olim incertae personae uel postumo alieno per fideicommissum relinquere poterat, quamvis neque heres institui neque legariae posset. sed senatus consulto, quod auctore duo Hadriano factum est, idem in fideicommissis, quod in legatis hereditatibusque constitutum est.*

Погорен неколкупати беше спомената разликата помеѓу универзалната и сингуларната сукцесија кои како концепти датираат уште од римското право, без значајна разлика меѓу нивното поимање тогаш и сега. Според тоа, кога се споменува легатот, се мисли токму на сингуларната сукцесија, која легатарот не го поставува во улога на наследник кој го стекнува наследството во моментот на смртта на оставителот²⁴, туку лице кое добива право на облигационо-правно побарување спрема оној кој во тестаментот е определен да го изврши легатот. И тоа е всушност основната разлика помеѓу позицијата на наследникот и легатарот.

Прецизната и сеопфатна дефиниција за легатот е содржана во чл.103 од ЗН, при што законодавецот се задржува на прашањата кој може да остави легат, кому може да му се остави легат и каква може да биде содржината на легатот, притоа начелно определувајќи ја разликата во правната природа на легатот наспроти наследното право.

Оттука, анализата на овие неколку најзначајни елементи ја чинат суштината на сингуларната сукцесија, иако за да може да се смета дека легирањето е во потполност регулирано, треба да се разгледаат уште некои аспекти кои исто така се содржани во ЗН но и во ЗВП, ЗОО и ЗДСП.

Нема сомнеж дека правото да остави легат, му припаѓа на тестаторот, кој изразувајќи ја автономно својата волја, може да определи право или предмет за некое лице, кое ќе го определи како легатар.

Во однос на тоа кое лице може да се јави во улога на легатар, несомнено може да стане збор за било кое лице, физичко или правно, кое по волја на тестаторот ќе го стекне правото да бара извршување на легатот. Сепак, не треба да се заборава фактот дека и во случајот на легатот, потребно е лицето да биде живо во моментот на смртта на оставителот и да биде достоинствено за наследување²⁵, но како легатар може да се јави и зачнато но неродено дете, доколку се роди живо. Во сите случаи останува правото на легатарот да се откаже од легатот. Начинот на определување на легатарите е идентичен како оној на наследниците²⁶, освен кога се работи за определување на наследник со налог²⁷, кои за разлика од легатарите не се однапред поименично познати, туку се

²⁴ Забелешка: ваквата правна претпоставка се однесува на решението од нашето право, кое не ја прифаќа римската „hereditasjacens“, според која важи правната фикција дека животот на оставителот се продолжува се до моментот на стекнување на оставината кај наследниците

²⁵ Освен во случајот на делумно исклучување на нужните наследници

²⁶ ЗН.чл.101

²⁷ Модалитет кој е најблизок на определувањето на легат и според принципот на ограничената одговорност на наследникот со налог и во случајот на сублегатот

определуваат откако ќе настапи предвидената ситуација. Не е исклучена ниту можноста за легатар да биде определено лице кое е и интестатски или тестаментален наследник на оставителот²⁸, како и легатарот да се јави во улога на лице кое е задолжено да го изврши легатот за друг легатар (сублегат-сублегатар, *sublegatum*). На крај, дозволено е и определување на доверителот на тестваторот за легатар²⁹

Законот е сосема јасен и во врска со содржината на легатот. Дотолку повеќе што легатот по својата правна природа е облигационо-правно побарување, од што логично произлегува заклучокот дека тоа може да биде некаква облигациона престација.

Членот 103 од ЗН описно определува дека тестваторот може „...да остави еден или повеќе определни предмети или некое право на одредено лице, или да му наложи на наследникот или друго лице на кое нешто му остава, да му даде од она што му е оставено, некој предмет на определено лице, или да му исплати сума пари, или да го ослободи од некој долг, или да го издржува или воопшто во негова корист да направи нешто или да се воздржи од нешто или да трпи нешто.“

Според горенаведеното, широк е дијапазонот можностите на тестваторот за содржината на легатот. Сепак, пред се треба да се нотира фактот дека како легат може да бидат оставени ствари кои се дел од оставината во моментот на смртта на тестваторот, ствари што припаѓаат на трето лице, а кои должен е да ги обезбеди оној кого го задолжува тестваторот или тестваторовите наследници, права (но само права кои имат имотен карактер)³⁰, како и други користи (ослободување од долг,

²⁸ Се работи за прелегат(*prelegatum*) со што во конкретниот случај се определува дека легатарот покрај својата наследна квота, треба да ја добие и користа која му е определена како легатар. Во делот од излагањето за содржината на легатот, посебно ќе се осврнеме на начинот на извржувањето на прелегатот. Имено, Законот претпоставива засметување на легатот во наследниот дел, доколку тестваторот изрично не определил поинаку

²⁹ ЗН чл.111 Во таква ситуација, Законот не го претпоставува засметувањето на долгот на тестваторот спрема доверителот во легатот, освен во случаите кога е јасна намерата на тестваторот во таа насока според тестаменталните одредби. Се разбира предност при тоа има побарувањето што доверителот го имал спрема тестваторот, а право на првенствено извршување на легатот пред останатите легатари и наследници има и во случајот кога се врши засметување на долгот во легатот. Види Кирил Чавдар,Коментар на Законот за наследувањето,Скопје: Агенција „Академик“, 1996, 215

³⁰ Види Љиљана Спировиќ-ТрпеновскаСпировиќ-Трпеновска, Љиљана. Услови за поноважност на тестаментот, Зборник на Правниот факултет Јустинијан Први во чест на Ѓорѓи Марјановиќ Скопје:Правен факултет Јустинијан Први, 2011, 193

издржување). Според тоа може да стане збор за некое *dare*³¹, *facere*³², *nonfacere* и *pati*³³.

Покрај различните можности во врска со конкретните човекови дејствија и стварите, правата или користите, за содржината на легатот, особено е важно како тој е поставен во тестаментот, бидејќи од тоа произлегува и начинот и предимството при неговото издржување.

Така, кога легатот е определен со оставање на еден или повеќе предмети или некое право на одредено лице, станува збор за т.н непосреден или директен легат. Веќе беше споменато дека во таков случај, правото претпоставува дека таквиот легат треба да го извршат интестатските и тестаменталните наследници. Во суштина, легатот се извршува директно од оставината, но тоа во никој случај не значи стекнување на својство на наследник за легатарот³⁴ и притоа своето право не може да го заштити како наследниците, туку правото на заштита им припаѓа на извршителот на тестаментот, управителот или старателот на оставината³⁵.

За разлика од непосредниот, кај посредниот или индиректен легат каде облигационата престација кога ја чини содржината на легатот е поставена како обврска на конкретен наследник или неко друго лице на кое тататорот нешто му остава, легатарот се стекнува со правото да бара извршување на легатот од именуваното лице³⁶.

Помеѓу начините за определување на легат, уште еднаш ќе ги споменеме прелегатот и сублегатот, при што во првиот случај како легатар се јавува интестатскиот наследник на тататорот³⁷, односно во вториот случај кога на легатарот му се наложува да изврши легат во корист на трето лице.

Покрај сето ова, за легатот сообразно важи одредбата која се однесува на орочувањето, условувањето или определувањето наследник

³¹ Давање на *res in specie*, точно определена ствар која е дел од оставината или туѓа ствар која треба да ја обезбеди лицето задолжено за извршување на легатот; давање на *res in genere* како и давање на сума пари како парична обврска

³² Сторување во корист на легатарот, кое може да биде различно во различни ситуации. Меѓу нив може да бидат и активна и пасивна облигациона песија (пренесување на побарување или ослободување од долг) но и издржувањето на лице, определено на конкретен начин во тестаментот или според условите предвидени во Законот за семејството

³³ Обврски на нечинење или трпење од кои за легатарот ќе произлезе некаква имотна корист

³⁴ Доколку наследниците не го оспорат легатот ЗВП чл.181 ст.1

³⁵ Кирил Чавдар, *op.cit* 201

³⁶ *ibid*, што произлегува од чл.104 од ЗН

³⁷ Ваквиот легат се извршува со засметување во наследниот дел, освен ако тататорот изречно не се изјаснил за поинаков начин на извршување на прелегатот.

под услов, што директно произлегува од формулацијата „лицето на кое му остава некоја корист од оставината“³⁸

Легатот определен на некој од споменатите начини, својата крајна цел ќе ја достигне со неговото извршување. Товарот на извршувањето на легатот во различни ситуации обврзува различни лица кои се должни да го извршат.

Во ситуација кога е определен директен легат и од тестаментот не може јасно да се види кој е должен да го изврши легатот³⁹, товарот на извршување на легатот паѓа на извршителот на тестаментот, управителот на наследството или старателот на оставината⁴⁰. Всушност директниот легат паѓа на товар на сите интестатски и тестаментални наследници сразмерно со вредноста на делот што секој од нив го наследил⁴¹.

Кај индиректниот легат пак, обврската за извршување на легатот може да биде предвидена за некој од интестатските или тестаменталните наследници, односно и на самиот легатар(прелегат, сублегат). Според тоа, легатарот во сите наведени случаи има облигационо-правно побарување кое може да го истакне спрема лицето кое е точно наведено како задолжено за извршување на легатот⁴². Доколку од одредбите на тестаментот произлегува волјата на тестаторот како извршители на легатот да се јават повеќе лица, тогаш секое од нив во принцип одговара сразмерно на она што го добило како наследство или корист од оставината, освен ако тестаторот не прецизирал кој од нив колкав дел од легатот треба да изврши⁴³.

Во случаевите кога лицето ко е определено како должник на легатот нема да наследи, ЗН во чл. 106 ја нотира примената на принципот на репрезентација кога должник на легатот е интестатски наследник кој умрел пред тестаторот, се откажал од наследство во свое име или бил недостоен да наследи. Во сите овие ситуации според тоа, должник на легатот станува неговиот потомок. Доколку пак станува збор за негативна наследничка изјава и во име на потомците, должници на легатот стануваат наследниците од следниот наследен ред, бидејќи тие наследуваат интестатски.

Доколку пак се работи за тестаментален наследник кој не наследил

³⁸ ЗН чл.100

³⁹ Види погоре, непосредниот легат се извршува директно од оставината бидејќи се работи за предавање на некоја ствар која е дел од оставината

⁴⁰ ЗН чл.114 ст.1,„... да се грижи за исплата на долговите и легатите...“ ;ЗН чл.140 и ЗН чл.126

⁴¹ ЗН чл.104 ст.3

⁴² Освен во случајот кој произлегува од чл.179 од ЗВП

⁴³ ЗН чл.104 ст.1 и 2

заради смрт пред тестаторот, недостојност или негативна наследничка изјава, неговиот дел го наследуваат интестатските наследници, кои ќе ја преземат и улогата на извршители на легатот.

Законот за наследувањето е прецизен и во врска со извршувањето на легатот во ситуации кога постојат доверители кои имаат побарувања од оставината. Во таа смисла, чл.105 недвосмислено го потврдува стојалиштето на ЗОО во насока на заштита на доверителите, давајќи им предимство во наплатата на долговите од оставината, дотолку повеќе што легатот е лукративно располагање⁴⁴. Членот 111 ја регулира и состојбата според која, во улога на легатар може да се јави самиот доверител. Во тој случај правото да бара извршување на легат му припаѓа на тестаторовиот доверител исто како и на останатите легатари, без оглед што претходно го намирил своето побарување од оставината⁴⁵, освен доколку од тестаментот јасно не произлегува дека намерата на тестаторот е всушност намирување на долгот со определениот легат. Во последниов случај, легатарот чие побарување ќе биде намирено со легатот има предност пред останатите легатари, но и пред нужните наследници

Во врска со одговорноста на легатарот за тестаторовите долгови, во предвид треба да се земе и одредбата од ЗН која не ја исклучува таквата можност за легатарот. Оттука, уште еднаш се потврдува позицијата на легатарот како сингуларен сукцесор, кој нема обврска за извршување на долговите на оставината⁴⁶. Сепак, оставена е можноста за тестаторот да определи одговорност на легатарот за долг или долгови, но само во висина на вредноста на определениот легат⁴⁷, со можност за откажување од легатот.

Сепак, извршувањето на легатот не мора нужно да биде сторено во целост во сите случаи. Имено, на барање на должникот на легатот⁴⁸, судот

⁴⁴ Од сето ов произлегува дека легатарот би можел да остане и без легатот, доколку со наплата на долговите се исцрпила содржината на целата оставина(бидејќи не може да постави ни излачно барање при наплата на долговите на оставината од наследниците), а во исто време наследникот кој е извршител на легатот може да го намали износот на легатот или воопшто да не го реализира, доколку со тоа се повреди неговиот нужен дел. Подетално види: Кирил Чавдар, *op.cit* 208

⁴⁵ од текстот на чл.111 од ЗН се добива впечаток дека предност има извршувањето на легатот „...покрај извршувањето на легатот, да бара и извршување на своето побарување...“. Заради тоа, напоменуваме дека и во овој случај предност има намирувањето на долгот во однос на легатот(чл.105 ЗН) без оглед што се работи истото лице во улога на доверител и легатар

⁴⁶ тоа е обврска на универзалните сукцесори без оглед дали се интестатски или тестаментални. ЗН чл.110 ст.1

⁴⁷ во висина на вредноста на легатот, но одговорност со целиот имот на легатарот. Види ЗН чл.110 ст.2

⁴⁸ Судот не води сметка *ex officio*, што произлегува од чл.41 од ЗН

може да определи негово намалување. Ваквата практика се должи пред се на прифатениот концепт на нужно наследување во нашето наследно законодавство, според што наследникот кој е должен да го изврши легатот може да побара негово намалување доколку со неговото извршување се повредува неговиот нужен дел⁴⁹.

Во случај кога е определен сублегат пак, правото да бара негово намалување му припаѓа на легатарот, доколку сублегатот ја надминува вредноста на добиениот легат⁵⁰.

Можноста за сразмено намалување на легатот во зависност од тоа дали со него се повредува нужниот дел или се надминува вредноста на легатот доаѓа во предвид и кога тестаторот определил привилегиран легат, кој би можел да биде намален доколку со сразмерно намалување на останатите легати не би можело да се покрие во целост нужното наследување⁵¹. Со оглед на фактот дека сепак се работи за зачувување на тестаторовата автономна волја, Законот ја дозволува и можноста во тестаментот да биде определен поинаков начин за намалување на вредноста на легатите или сублегатите според желбата на тестаторот⁵².

Елаборацијата за концептот на сингуларната сукцесија во македонското наследно законодавство ќе ја заокружине со гасењето(отпаѓањето) и застарувањето на легатот.

ЗН во чл.108 и 109 ги определува ситуациите кога легатот отпаѓа, изедначувајќи го со правната последица на гасење на легатот⁵³: се смета дека никогаш не постоел таков легат.

Легаторовата смрт пред тестаторот во секој случај значи гасење на правото на легат, што не е случај кога легатарот умрел после тестаторот, но пред да побара извршување или пред да му биде извршен легатот. Во таквите случаи правото им припаѓа на легатаровите наследници по принципот на репрезентација.

Изјавата за откажување од легатот, исто така има за последица гасење на легатот, после што не се применува принципот на репрезентација. Доколку пак како легатари се јавуваат интестатски или тестаментални наследници, тие можат да дадат негативна наследничка изјава и само делумно во однос на легатот или во однос на наследниот дел⁵⁴. На

⁴⁹ ЗН чл.106 ст.1

⁵⁰ ЗН чл.106 ст.2

⁵¹ За ова повеќе Кирил Чавдар, *op.cit.* 209-210

⁵² ЗН чл.106 ст.3

⁵³ Заради тоа, според нас, треба да биде извршена термилошка корекција или во насловот на членовите или во текстот и притоа да биде воедначена употребата на терминот „се гаси“ или „отпаѓа“

⁵⁴ Што значи да го прифатат наследството и да се откажат од легат, даго прифатат легатот а да се откажат од наследството или обете да ги прифатат или да ги одбијат. Види Кирил Чавдар. *op.cit.* 212

крајот, кога причина за гасењето на легатот е недостојноста, таа треба да настанала после составувањето на тестаментот, бидејќи свесното определување на лицето за легатар кое уште за време на животот на оставителот ги исполнувало условите за недостојност, треба да се третира како проштевање на тестваторот⁵⁵.

Горенаведените ситуации поставуваат уште едно значајно прашање, доколку дојде до гасење на легатот: кому ќе припадне предметот на легат? Во тој случај, предметот на легатот им припаѓа на лицата кои биле должни да го извршат легатот, а тоа се интестатските или тестаменталните наследници и тоа сразмерно на наследените делови доколку се работи за повеќе лица.

Гасењето на правото на легат, покрај во наведените случаи од чл.108 од ЗН, може да настапи и во случај на отуѓување, трошење или пропаѓање на предметот на легатот за време на животот на тестваторот или случајно пропаѓање по неговата смрт⁵⁶.

Во сите случаи, најважна е припадноста на предметот на легат кон *res in specie* односно *res in genere*, бидејќи заради таквата разлика, различна е правната последица. Во случај кога предметот е индивидуално определен, легатот ќе отпадне доколку уште за време на животот на тестваторот тој бил отуѓен, потрошен или престанел да постои, што не е случај кога предметот на легатот е генерички определен⁵⁷.

Истата последица на гасење на легатот ќе биде предизвикана и во ситуација кога предметот случајно пропаднал после смртта на тестваторот, но не и кога пропаѓањето на стварта е скривено од некое лице. Тогаш, лицето по чија вина пропаднал предметот на легатот е должно да ја надомести сторената штета според правилата за надомест на штета од облигационото право, од што ќе се определи и соодветна надомест за легатарот.

Посебна околност заради која може да дојде до гасење на правото на легат е застарувањето, предвидено во чл.112 од ЗН. Последицата застареност, според законодавецот настапува по истекот на една година од денот кога легатарот разбрал за своето право и бил овластен да бара извршување на легатот, но најдоцна во рок од десет години по правосилноста на решението за наследување, односно по дваесет години од смртта на оставителот⁵⁸.

Ваквата поставеност на застарувањето треба да биде разгледана од неколку аспекти. Првата претпоставка наведена во законската одредба

⁵⁵ *ibid*

⁵⁶ ЗН чл.109

⁵⁷ *genera non pereunt*

⁵⁸ ЗН чл.112

е протекувањето на рокот од една година од моментот на дознавање на правото на легат, што може, но и не мора да се поклопи со моментот на смртта на тестваторот.

Имено, легатарот може да знае за постоењето на легат во негова корист и пред смртта на тестваторот, но овој рок не може да започне да тече пред моментот на смртта на тестваторот, со оглед на тоа што и легатот како сингуларна сукцесија има дејство *post mortem*. Заради тоа, најрано, овој рок може да започне да тече од моментот на смртта на тестваторот. Сепак, за постоењето на правото на легат, легатарот може да дознае и во моментот на отварањето на тестваторот во текот на расправањето на оставината или дури и после донесувањето на оставинското решение.

Како што веќе споменавме, правото на легат е облигационо по својата природа, заради што, моментот на стекнувањето на легатот е всушност момент во кој легатарот стекнува право да побара да се изврши определениот легат. Сепак, моментот на стекнувањето на право да се бара извршување на легатот, може да биде условено или орочено⁵⁹, зради што тој нема да се поклопи со моментот на смртта на оставителот.

Без оглед на оклноста дали моментот на дознавање за правото на легат ќе се совпадне со моментот од кога тој стекнува право да бара извршување на легатот, рокот од една година ќе започне да тече кога кумулативно ќе бидат исполнети двете наведени претпоставки.

Во врска со течењето на овој рок, треба да се спомене и евентуалната можност за оспорување на легатот од страна на наследниците или оспорувањето на полноможноста на тестваторот во целина, заради што исто така може да биде одложен почетокот на течењето на рокот.

Исполнувањето на двете наведени претпоставки во суштина го овластува легатарот во наведениот рок од една година да бара извршување на легатот од должникот определен во тестаментот. Извршувањето на легатот во оваа смисла ќе има за последица стекнување на право на сопственост врз предметот на легатот⁶⁰. Истекот пак на предвидениот рок во кој легатарот не побарал извршување значи застарување на неговото право, со што правото на сопственост на предметот на легатот би му припаднало на лицето определено како извршителот на легатот.

Во секој случај, протекот на роковите од десет години по

⁵⁹ како што веќе видовме, модалитетите при именување на наследник може да бидат искористени и при определување на легатар.

⁶⁰ Судското решение кое го определува правото на легат(во рамки на донесеното наследно решение), нема обврзувачки карактер спрема лицето задолжено за извршување на легатот, односно има деклараторен карактер, што значи дека доколку нема да се изврши, легатарот е овластен со посебна тужба да бара пресуда за извршување на легатот. Види Кирил Чавдар. *op.cit.*218

правосилноста на решението за наследување, односно дваесет години од смртта на оставителот има за последица гасење на правото на легат.

Заклучок

Генезата на тестаментот како инструмент со кој на оставителот му се обезбедува изразување на автономната волја за распределба на оставината со дејство *mortis causa*, ја покажува првичната идеја која датира од римското право, единствено именувањето на наследник(ци) да се смета за тестамент. Меѓутоа, ваквиот став, доживува своја трансформација во насока на проширување на содржината на тестаментот со третманот на полноважност и на други одредби кои го сочинувале тестаментот со кои не биле именувани наследници. Сепак, мислењето дека круцијален елемент, без кој не може да стане збор за тестамент *heredisinstitutio*, никогаш не бил напуштен во римскиот наследно-правен систем.

Во таа смисла и нашето позитивно право содржи низа одредби кои упатуваат на заклучокот дека тестаментот може да содржи и други одредби освен именувањето на универзален наследник, иако токму одредбата која се однесува на именувањето на наследник и теоретски и во практиката го има епитетот на најзначајна во тестаментот.

Именувањето на наследник(ци) може да биде сторено на различни начини. Имено, тестваторот може да го стори тоа изрично определувајќи ги наследните квоти или преку конкретизирање на предметите доколку намерата на тестваторот сепак била лицето да стекне својство на наследник. Притоа, тестваторот може да определува и супститути кои би дошле во предвид заради некои околности заради кои наследникот не би можел да наследи⁶¹, па дури и да го услови, орачи или оптовари со налог стекнувањето на својството наследник⁶².

Меѓу тестаменталните одредби може да се најдат и онакви кои определуваат сингуларна сукцесија(легат)⁶³⁶⁴ или одредби за располагања за дозволени цели и основање на задружина⁶⁵.

Понатаму, со изрична и прецизна одредба во тестамент, тестваторот може да изврши исклучување на нужните наследници⁶⁶, но и да изрече

⁶¹ За определувањето на универзални и сингуларни наследници, модалитетите при нивното определување, како и за простата супституција детално ќе стане збор подоцна

⁶² ЗВП чл.177ст.1 т.4и чл.179 ст.1 а во врска со чл.100 од ЗН

⁶³ ЗН чл.98

⁶⁴ И легатот може да биде условен, орачен или да биде определен *modus*. Види ЗВП чл.180

⁶⁵ ЗН чл.99

⁶⁶ ЗН чл.47. Притоа, законодавецот ја потенцира корисноста од наведувањето на

проштевање од недостојноста за наследување⁶⁷.

Меѓу одредбите на тестаментот, покрај материјално-правните, место можат да добијат и оние од формално-правен карактер како што се определувањето на извршител на тестаментот, отповикувањето на поранешен тестамент или определување на привремена мерка за обезбедување на оставината⁶⁸

Членот 97 во ставот 3 од ЗН и изрично прецизира дека во нашето наследно право не се прифаќа концептот на фидеикомисарната супституција, која постоела во римското право, а особено била карактеристична за феудалните општества⁶⁹. Односно, тестаторот не може да определува наследник на својот наследник, со што пред се би се нарушил принципот на автономија на волјата на оставителот како темел на тестаменталното наследување.

причините за недостојност, но со новите измени, се предлага нивно задолжително наведување. Види Комисија за семејно и наследно право, *op.cit.* 89

⁶⁷ ЗН чл.124

⁶⁸ ЗН чл.113, ЗН чл.117 и ЗВП чл.153и 154

⁶⁹ Причината зарди која вакавата супституција се фаворизирала за време на феудализмот е идејата семејниот имот да се пренесува од генерација на генерација, без можност по пат на наследување да се раситнуваат големите феудални поседи.

Esin Kranli Bajram, PhD
Assistant professor, Faculty of Law “Iustinianus Primus”
University “Ss.S Cyril and Methodius”
e.kranlibajram@pf.ukim.edu.mk

SINGULAR SUCCESSION IN ROMAN AND CONTEMPRARY MACEDONIAN LAW

Abstract: *The interest in the various aspects of inheritance undoubtedly stems from the continuing actuality of the issue of better regulation of hereditary legal relations, both in theory and in practice. This paper deals with a rarely elaborated question concerning the possibility of determining a singular successor in the will. In Roman law in this sense, it is about the legate and fideicomis (legatum, fideicommissum), while in themacedonian law, of the legate as the possible content of the will. Hence, the research will show the genesis, but also the determination of the terms and the types of these institutes, correspondingly starting from the solutions in Roman law. In doing so, the authors focus on the modalities in which singular succession can occur, as well as their potential deficiencies that could be overcome by, de lege ferenda.*

Key words: *singular succession, legatum, fideicommissum*